

ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ ГАРАНТІЇ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Доцільною є диференціація правового регулювання усього комплексу цивільних відносин, пов'язаних з видачею гарантії та виконанням пов'язаних з нею зобов'язань. Видача гарантії «на вимогу без доказів і умов» — це реальне явище, яке викликане потребами відповідних суспільних відносин. Умови ринкової економіки спонукають учасників цивільних відносин йти на ризик. Тому такий різновид гарантії повинен бути визнаний у Цивільному кодексі України (далі — ЦК України). Інший вид гарантії передбачає включення до них певних умов. Серед таких називається рішення суду на користь бенефіціара, висновок незалежного експерта тощо [1, с. 228]. Але чинні положення ЦК України про гарантію не виключають і розгорнутого визначення в гарантії її умов. При цьому слід врахувати, що обсяг зобов'язання гарантії (або розмір грошової суми, яку гарант взяв на себе обов'язок сплатити на користь бенефіціара) формально і гранично визначається у гарантії. І закон не встановлює обов'язку гаранта перевіряти законність і обґрунтованість вимог кредитора. Проте встановлюється обов'язок гаранта встановити відповідність вимоги та доданих до неї документів умовам гарантії (ч.2 ст.564 ЦК України). При цьому законом прямо не встановлюється мінімальний набір умов гарантії, умов, які можуть бути названі необхідними чи істотними (за аналогією з істотними умовами договору). Лише непрямо зі змісту законодавчих положень про гарантію випливає, що в гарантії мають бути визначені її строк і розмір грошової суми, що за відповідних обставин має бути сплачена на користь кредитора. Не встановлюються і межі права гаранта включати до її змісту певні умови. Щоправда, гарант повинен враховувати, що він пов'язаний договором з принципалом, який згідно зі ст. 567 ЦК України оплатив йому послугу з видачі гарантії. Але невідповідність гарантії умовам договору між гарантом і принципалом не є підставою її педійності. З іншого боку, визначаючи умови гарантії, гарант повинен враховувати, що зміст гарантії може стати причиною відмови бенефіціара прийняти її. У будь-якому випадку гарант має певну свободу у визначенні умов гарантії. Відтак у гарантії можуть бути встановлені наступні умови:

1) гарант зобов'язується сплатити бенефіціарові грошову суму, що складає договірну ціну поставлених бенефіціаром принципалу товарів, виконаних робіт, наданих послуг за умови, що ця ціна не буде сплачена принципалом впродовж одного місяця після передавання товарів,

складання акту прийняття робіт чи акту про надання послуг. У такому випадку бенефіціар не може надати докази несплати ціни, а гарант зазвичай позбавляється можливості за наданими бенефіціаром документами перевірити відповідність і обґрунтованість пред'явленої до нього вимоги. Тому, якщо законодавець не визнає здійснення платежу за гарантією безумовним, він повинен перешкоджати тому, щоб умовами гарантії передбачалося здійснення платежу не негайно, а після спливу розумного строку, необхідного для отримання документів від принципала, якщо останній заперечує обґрунтованість пред'явленої вимоги до гаранта. При цьому гарант може обумовити граничну суму договірної ціни, сплату якої він гарантує;

2) гарант зобов'язується сплатити грошову суму в розмірі неустойки, нарахованої бенефіціаром у зв'язку з порушенням зобов'язання принципалом, але не більше певної суми;

3) гарант зобов'язується сплатити грошову суму в розмірі суми індексації заборгованості відповідно до ч. 2 ст. 625 ЦК;

4) гарант зобов'язується сплатити грошову суму в розмірі збитків, завданих бенефіціару порушенням забезпеченого порукою зобов'язання. Граничний розмір цієї суми може бути передбачений умовами гарантії. Якщо в умовах гарантії зазначається на «завдані» збитки, за гарантом треба визнати право перевіряти факт їх завдання, а бенефіціара слід визнати зобов'язаним надавати відповідні докази. Не можна допустити, щоб бенефіціар отримав від гаранта більше, ніж він може отримати від принципала, який припустився порушення забезпеченого порукою зобов'язання. Тому за принципалом слід визнати право на відшкодування йому бенефіціаром різниці між сумою, отриманою від гаранта, і сумою, яку він мав право отримати від принципала. Це право слід закріпити у ЦК України. Л. О. Ссіпова висловила з цього приводу таку думку, що грошова сума, яка сплачується гарантом у зв'язку із завданням бенефіціару збитків, «може бути більшою, аніж реально завдані порушенням зобов'язання збитки, розмір яких за ст. 623 ЦК України доказується кредитором. Крім того, порушення зобов'язання, не забезпеченого неустойкою, може взагалі не викликати завдання збитків, але ж це ніяк не впливатиме на обов'язок гаранта виплатити на користь основного кредитора визначену в договорі суму» [2, с. 405]. З точки зору чинного законодавства, це, по-перше, залежить від змісту гарантії. По-друге, у ЦК України немає правових норм, які б допускали безпідставне отримання бенефіціаром від гаранта коштів, тобто отримання таких коштів, на отримання яких від принципала він не мав права. По-третє, з точки зору *de lege ferenda*, як раз і є потреба у включенні до ЦК України таких правил, які б забезпечували еквівалентність у відносінах «бенефіціар — принципал — гарант». З урахуванням цього не можна допустити, щоб у випадках, коли виконанню зобов'язання принципалом перешкоджала непереборна сила і коли виключалось стягнення бенефіціаром з

принципала збитків і неустойки, таке стягнення допускалось з гаранта. Окремо слід заперечити проти визнання *de legelata* грошової суми, яку гарант сплачує в розмірі збитків, завланих бенефіціару порушенням основного зобов'язання, «заздалегідь визначеними збитками» [2, с. 405]. Правова конструкція заздалегідь визначених збитків на цей час визнається Господарським кодексом України, ст. 225 якого допускається погодження сторонами договору такого порядку визначення розміру збитків. Отже, за межами дії Господарського кодексу України таке погодження є неможливим;

5) якщо гарант виокремлює певні суми платежів, які він зобов'язується сплатити на користь бенефіціара, то він може встановити і загальну суму, більшу за яку гарант не повинен сплачувати за гарантією ні за яких умов (крім сум, сплачуваних гарантом в порядку власної відповідальності перед бенефіціаром згідно з положенням абзацу другого ст. 566 ЦК України).

Список використаних джерел

1. Шмиттгофф К. Экспорт: право и практика международной торговли. – М.: Юридическая литература, 1993. – 512 с.
2. Цивільний кодекс України: Коментар. – Х.: Одиссей, 2003. – 856 с.

ЧВАПІКІІ С. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент,
голова Київського районного суду м. Одеси

ПРЕДСТАВНИЦТВО У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ

Довгий час у цивільно-процесуальній науці папувала думка про представництво у цивільному процесі як вид цивільного представництва [1, с. 39; 2, с. 113; 3, с. 12].

До основних відмінностей цих інститутів можна віднести такі характерні риси. По-перше, правовідносини, що складаються між представником і довірителем, представником і судом у цивільному процесі, мають різний галузевий характер. Правовідносини між представником і довірителем мають матеріально-правовий характер і регулюються нормами цивільного, трудового, адміністративного, сімейного права тощо. Правовідносини між представником і судом у цивільному процесі регулюються нормами цивільного процесуального права, є цивільними процесуально-правовими.